

Omtaler Kulturskoledagene Øst – Hamar, 3. – 4. januar 2017

Åpningsforedrag: Kunnskap og fellesskap v/Einar Øverenget

Foredraget Kunnskap og fellesskap handler om å øve, fremføre, ta plass, gi plass, se, bli sett, uttrykke seg, være målrettet, tolke, fylle en rolle, være i samspill og innlevelse.

Einar Øverenget er filosof, forfatter og foredragsholder innen emner som etikk, verdier og identitet, kommunikasjon og kreativitet. Han har doktorgrad i filosofi fra Boston College og er rektor ved Humanistisk Akademi, som han var med på å starte i 2000. Øverenget er ellers kjent som NRK Nitimens husfilosof og har skrevet bøkene «Å bli sin egen venn» (2005), «Hannah Arendt» (2001), «Seeing the Self» (1998), «Lykkens filosofi» (2006) og «Hemmeligheter» (2009).

Einar Øverenget var en av fire medlemmer i Norsk kulturskoleråds ressursgruppe for utarbeidelse av lederprogrammet for kulturskoleledere - gehørbasert ledelse – og han har gjennom flere år vært en hyppig brukt foredragsholder i kulturskolesammenheng.

Plenumsforedrag: Samarbeid om elevenes læring v/ Mattias Øhra

Sentralt for dette temaet er hvordan en som lærere kan samhandle for å skape en felles profesjonell læreridentitet. Et gjennomgående trekk i internasjonal forskning når det gjelder læring og kompetanseutvikling i skolen er at lærere opplever at læring i tilknytning til egen skole har størst betydning. Dette gjelder for lærernes egen læring men også for elevenes utbytte av undervisningen. Videre viser forskningen at konkrete refleksjoner over egen og andre læreres undervisning er viktig for å videreutvikle og forbedre egen praksis. Et

kjennetegn på lærende organisasjoner er at de arbeider systematisk og i et kunnskapsdelende fellesskap mot felles mål og visjoner. For å lykkes med dette, må det legges til rette for samhandlingsarenaer.

Mattias Øhra er pedagog og jobber ved Høgskolen i Sørøst-Norge. Han underviser på masterutdanning i ledelse og i lærerutdanningen. Øhra har også en rekke eksterne utviklingsprosjekt innen feltet skolebasert kompetanseutvikling. For mer informasjon, se <http://wordpress.hbv.no/moh/>.

Breddeprogram

B1: Scenisk produksjon som samarbeidsmetode v/ Anne Gabrielle Sørensen

- Foredrag, diskusjon og erfaringsdeling

Det som er skrevet i rammeplanen for kulturskolen er ambisiøst! Det liker jeg! Fra et kulturpolitisk Metaperspektiv gir denne planen «kunst» stor verdi for alle barn og unge i hele landet. Kunst blir gitt verdi som uttrykksmiddel, og som en verdi i menneskets utviklingsprosess. En utviklingsprosess som enkeltindivid og i en relasjonell samarbeidsprosess med andre. Dette gjøres i en undervisningsprosess og/eller en produksjonsprosess, og så gjennom prosessen det er å møte et publikum.

Kunst skal «speile virkeligheten», her og nå, i et hvert samfunn. Derfor har kunst verdi samfunnspolitisk. Kunst har en politisk samfunnskraft, en individuell kraft og en kraft i forhold til å møte sitt publikum. Scenisk produksjon er som samarbeidsmetode relasjonell. Dvs. at de som er involvert i en produksjon vil/skal kunne påvirke og la seg påvirke. Påvirke både med sin fagkunnskap og med sin unike personlighet. Resultatet er prosessen er umulig å forutse, det kommer helt an på hvem som er med i produksjonen, deres fagkunnskap og deres personlighet.

Kulturpolitisk er sceniskproduksjon som samarbeidsmetode under stadig forandring. Det gjelder både på et kunstnerisk amatørnivå og på et kunstnerisk profesjonelt nivå. Det er derfor viktig og riktig at en nå starter prosessen i kulturskolene om hvordan en skal involvere seg innad, og også med andre lokale aktører med scenisk produksjon som samarbeidsmetode.

- Hva er egentlig en scenisk produksjon?
- Hvilke prosesser innebærer dette? Fagteknisk og personlig?
- Hvilke samarbeid kan kulturskolen involvere seg i? Hvilke konsekvenser vil det ha i forhold til økonomi, kompetanse, tid og ressurser?

Anne Gabrielle Sørensen gikk ut av Statens Teaterhøgskole, skuespillerlinjen, i 1988. Hun var ansatt ved institusjonsteatre frem til 2003 og har siden vært frilanser. Hun fikk Statens arbeidsstipend i 2003-2004 og gjorde flere egenproduserte forestillinger. Hun produserte, skrev manus og var skuespiller. Forestillingene ble kjøpt opp av teatre, fylker og kommuner. Sørensen var med og startet Brageteatret i Drammen, som nå er blitt et regionteater.

I 2007 var hun ferdig utdannet gestaltpsykoterapeut og har siden hatt egen praksis. Hun har også utdanning i kunstbasert og gestaltorientert Cochins, forumteater og veiledning.

B2: Storgruppeundervisning v/ Birgitte Grong

Storgruppeundervisning

- Hvordan skape god musikkopplæring i grupper?
- Helhetlig opplæring for eleven, progresjon og planlegging
- Ideer til metoder, samarbeid og organisering av undervisningen
- Aktiviteter og metoder i praksis for innlæring av musikkens elementer i grupper

Aspirantopplæring

- Om barnet, metoder, repertoar og planarbeid
- Praktisk økt med kunnskapen om barnet som utgangspunkt for innhold og organisering av undervisningen

Birgitte Grong er nasjonal musikkonsulent i Norges Musikkorps Forbund (NMF) og underviser i korpsdirigering ved Musikhøgskolan Ingesund og Universitetet i Stavanger. Hun dirigerer også aspiranter og juniorer i Skiens skolemusikk og har allsidig bakgrunn fra musikkpedagogisk og kulturadministrativt arbeid.

Utdanning har Grong fra Norges musikkhøgskole, Musikhögskolan i Göteborg, NTNU avd. for musikk samt kulturformidling og ledelse ved Høgskolen i Telemark. Birgitte Grong har gjennom mange år ivret spesielt for arbeid med ferske musikanter. I 2015 ble hun ansatt i NMF der hun blant annet legger til rette for faglig utvikling og utdanningsmuligheter for aspirant-, junior- og hovedkorpsdirigenter.

B3: Inkludering «helt innafor» v/Ellen Sibe Kråkenes og Alexander Krohg Plur - Kulturskolen i Ås

Ås kommune har gjennom sin kulturskole utviklet et flerkulturelt tilbud som er fremhevet som nasjonalt eksempel, blant annet av Utdanningsdirektoratet og Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.

Et særskilt trekk ved Ås er at arbeidet med inkludering har foregått systematisk over mange år.

Ås internasjonale kultursenter er etablert som en fast del av kulturskolen og jobber kontinuerlig for en åpen flerkulturell aktivitetsarena. Ås ble kåret til Årets kulturskolekommune 2017.

Fra Kulturskolen i Ås kommer Ellen Sibe Kråkenes, prosjektleder ved Ås internasjonale kultursenter, og Alexander Krohg Plur, rektor ved Ås kulturskole.

Ragnhild Skille

Ragnhild er rådgiver i Norsk kulturskoleråd. Ett av hennes ansvarsområder er å implementere strategidokumentet for oppfølging av landstingsvedtaket «Flyktninger og kulturskolen» som ble vedtatt i Norsk kulturskoleråds landsstyre juni 2017. Dette betyr at hun i samarbeid med en fokusgruppe skal iverksette tiltak og generelt løfte og styrke kompetansen i organisasjonen i forhold til

kulturskolen som inkluderende arena.

Fordypningsprogram

FP1: Erfaringsspredning med gode eksempler fra:

Talentutviklingsprogram i Stavanger kulturskole v/ Marianne Solheim Moberg

Marianne Solheim Moberg er assisterende rektor ved Stavanger kulturskole og leder for talentutviklingsprogrammet Unge talenter Bjergsted. Moberg er fra Oslo, er utdannet oboist ved Østlandets musikkonservatorium og har videreutdanning i kammermusikk og ledelse.

Hun har vært ansatt som oboist i Forsvarets distriktsmusikkorps Nord-Norge i åtte år, har spilt i Nordnorsk kammerorkester, vært vikar i Stavanger Symfoniorkester og bymusiker i Sandnes orkesterforening i cirka 20 år.

Moberg har lang pedagogisk erfaring og har undervist privat, i kulturskole og i videregående skole (MDD) siden begynnelsen av 1980-tallet. Hun har også dirigert korps i Oslo, Harstad og Sandnes. Hun har også vært aktiv i Festspillene i Nord-Norge, blant annet flere år i programrådet både som medlem og som leder. Hun var med og startet Lørdagsskolen i Stavanger i 2005 og har ledet talentutviklingsprogrammet i kulturskolen. I dag er hun ansvarlig for talentutvikling i musikk i Stavanger kulturskole.

Follopiloten v/ Alexander Krohg Plur, Kulturskolen i Ås

Follopiloten er et samarbeid mellom Norges musikkhøgskole og kommuner i Follo: Frogn, Nesodden, Oppegård, Vestby, Ski og Ås. Dette unike prosjektet varer til og med 2021.

Hensikten med samarbeidet er å styrke båndene mellom den lokale musikkopplæringen i kommunene, og den sentrale/nasjonale utdanningen i musikk. Vi ønsker gjennom dette arbeidet å prøve ut hvordan kulturskolene i Follo, Follo folkehøgskole, Ski videregående og høyere musikkutdanningsinstitusjoner kan ha et felles ansvar for hele opplæringsløpet for elevene.

Prosjektet tar gjennom ni ulike satsningsområder for seg mange av de utfordringene vi kan se i den helhetlige musikkopplæringen, og utdanningen av musikere og musikkpedagoger i Norge. Ønsket for prosjektet er at alle våre elever i kulturskolene i Follo, Ski videregående og Follo folkehøgskole får delta på små og store konserter og ulike seminarer. Det kan for eksempel være lokale konserter eller konserter sammen med studenter fra Norges musikkhøgskole.

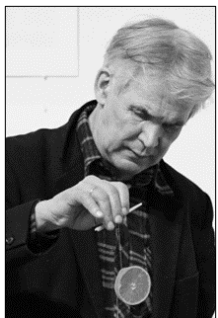
LE1: Fremtidens kulturskole v/ *Mattias Øyra (se også omtale lengre over)*

Sentralt for temaet er hvordan overgangen fra velferdsstaten til konkurransestatens gir nye omkostninger i form av stress og press på unge elever. Det legges vekt på hvordan kunst og kultur kan være en sentral motmakt og mulighet for å redusere stress og press i skole og utdanning.

Workshops

MUSIKK 1: Musikalsk eventyr og usikkerhetens glede! v/ **Tuomo Haapala**

Tuomo Haapala mener at musikklivet reguleres av mer eller mindre strenge regler som har sine utspring i ulike tradisjoner som har vokst fram over lang tid. – Den klassiske musikken, jassen, rocken og folkemusikken har hver sin «regelbok» som rettesnor og som er gjeldende både innen utøvelse og utdanning.

I denne forelesningen belyser Haapala hvordan disse reglene og tradisjonene både kan hindre musikkskapning/-utfoldelse eller utgjøre et springbrett til noe «utenfor boksen».

Under workshopen vil det bli arbeidet med frie improvisasjoner, med vekt på klang, rytmikk og følelser. Deltakerne skal prøve å finne nye utfordringer med sine stemmer og instrument, og åpne dører til musikalske rom en ikke besøker så ofte. Barnets uredde frimodighet til å prøve noe nytt kan være en bra sammenlikning for måten en skal gå fram på her. Deltakerne skal også få prøve å skape musikk med klangverktøy /instrument som en kanskje ikke anvender (så ofte).

Tuomo Haapala har over 50 års erfaring innen spontan musikkutvikling og fri improvisasjon. I perioden 1970-1992 var han medlem i det innovative og grensesprengende improvisasjonsensemblet ISKRA. Som kontrabassist har han spilt i flere orkestre samt i ulike duokonstellasjoner.

Haapala har regissert, skrevet musikk og vært kunstnerisk leder for over 30 byforestillinger, hvorav et titalls har vært laget i Norge i samarbeid med Rikskonsertene. For tida arbeider han med forestillingen «Släck mörkret - ett fritagningsförsök», som skal vises på Folkbildarforumet i Linköping 28. november. Han har også skrevet boka «Staden som scensamarbete ovh fantasi», en bok som har fått mye oppmerksomhet i Finland og Sverige.

MUSIKK 2: Låtmakerkurs v/ Askil Holm

Som en av landets mestselgende og suksessrike artister vil Askil Holm ta kursdeltakerne gjennom prosessene og håndverket med å lage en god låt. Temaene for den gode låta er rundt oss til enhver tid. Enten det er de store samfunnsspørsmålene eller det enkle, nære i livene våre. Kurset gir en innføring i "låtskriverkunsten" samt en solid dose inspirasjon til håndverket. – Alt starter med en god låt, sier Askil. Gode tekster og melodier er de viktigste råvarene for enhver suksessfull artist.

Askil Holm er artist, låtskriver og produsent. Videre underviser han ved Universitetet i Agder (låtmakerstudiet). Han har gitt ut fem soloalbum, og samarbeidet i flere år - og med stor suksess – med Kurt Nilsen, Espen Lind og Alejandro Fuentes. Temaene for den gode låta er rundt oss til enhver tid. Enten det er de store samfunnsspørsmålene eller det enkle, nære i livene våre. Kurset gir en innføring i «låtskriverkunsten» samt en solid dose inspirasjon til håndverket. - Alt starter med en god låt, sier Askil Holm. – Gode tekster og melodier er de viktigste råvarene for enhver suksessfull artist.

MUSIKK 3: Folkemusikk v/ Ragnhild Knudsen

Ragnhild Knudsens fokus er folkemusikk i kulturskolene. Hun ser på hvordan folkemusikken kan forholde seg både til lokale tradisjoner og til andre sjangre i kulturskolen. Hvordan – og hvorfor – skal en øke folkemusikkkompetansen hos lærerne? Alle velkomne, både de som driver med folkemusikk, og de som ikke gjør det!

Knudsen vil innledningsvis ta for seg de ulike undervisningskulturenes tradisjoner for opplæring, og diskutere hvordan en kan finne ulike målsetning, metode, miljø og motivasjonsmetoder. Hun tar for seg ulike sider ved muntlig opplæring, og peker på sammenhengen mellom funksjon, opplæring og form i folkemusikken. Her blir det litt praktisk utprøving – ta med bærbare instrument/stemmen din!

Hva skiller folkemusikken fra andre sjangre? Har det betydning for hvordan undervisningen kan foregå? Er tilknytningen til geografi fortsatt vesentlig, i vår tid? Hva med grupper som ser folkemusikken som uttrykk for sin identitet – hva betyr det i kulturskolens undervisning? Gjennom diskusjon i grupper ser deltakerne på hvordan de kan bruke folkemusikken i sin undervisning. Stikkord kan være undervisningsmetoder, stofftilgang, miljø og motivasjon. Hvor fins folkemusikk materialet i *ditt* distrikt? Hvorfor skal man/skal man ikke ha mer folkemusikk i kulturskolene? Er det egne krav for å kunne undervise i folkemusikk?

Ragnhild Knudsen har lang erfaring som kulturskolelærer for strykere, og har undervist både hardingfele og fiolin i mange år ved Seljord kulturskule. Hun er også lektor ved folkemusikkstudiet i Rauland, ved Høgskolen i Sørøst-Norge, der hun underviser bl.a. i folkemusikkformidling. Hun spiller bratsj i Telemark strykekvartett, og bratsj og hardingfele i folkemusikktrioen Glima. Hun har også erfaring fra rytmisk musikk.

TEATER: Med eleven i fokus – Gruppen, individet og teateret v/ Frøydis Rui-Rahman

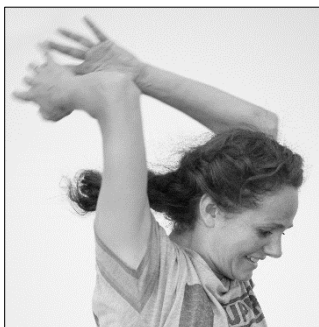
Gjennom forelesning, øvelser, praktisk deling og diskusjon vil Frøydis Rui-Rahman lede deltakerne gjennom en økt der fellesskapet utforsker hva slags pedagogiske prinsipper som legges til grunn for teaterfaget i en kulturskole. Vektingen mellom kulturskolens mandat til å danne, utdanne og være en møteplass står sentralt. Gruppen versus individet er grunnlaget. Teaterlærernes ulike «hatter» gjennomgås.

Rui-Rahman tar tak i både et årsløp og et «livslangt» kulturskoleløp og vil mane til refleksjon rundt hva slags mål teaterlærerne setter seg. Der eleven er i fokus, men der man ikke mister av synet samfunnsoppdraget og teaterkunsten. Det pedagogiske prinsippet «tenn en ild» danner bakteppet.

Hun vil sette ordet progresjon under lupen og utfordre deltakerne til å sette følgende inn i en teaterkontekst: Kunnskap, ferdighet, holdninger, øvingskultur og egenrutine. Øvelser og planer benyttes for å illustrere. Avslutningsvis vil Rui-Rahman lede deltakerne gjennom en samtale hun ser at teaterlærere rundt i Norges land trenger. Nemlig hva teaterkunstens egenart har å si for teaterfaget i en kulturskole rent praktisk.

Frøydis Rui-Rahman er produsent, regissør, manusforfatter, foredragsholder, kursleder og pedagog. Hun har seks års utdanning i drama og teater. Utdanningsinstitusjonene hun har bakgrunn fra er Universitetet i Oslo, Nordiska Folkhögskolans teaterlinje, Bergen Teaterskole og Høgskolen i Oslo. Hun har arbeidet i kulturskole i tolv år der hun underviser i teater, er regissør, produsent, veileder og avdelingsleder. Som avdelingsleder har hun fagansvar for teater og visuell kunst og lederansvar for Den Kulturelle Skolesekken og Ung Kultur Møtes. I tillegg til kulturskolejobben har hun siden 2002 drevet eget foretak der hun tar oppdrag av ulike slag.

DANS: Kreativ dans som metode v/ Anette Brandanger

En workshop som fokuserer hvordan bruke kreativitet for å kunne oppnå:

- Mestring hos elevene
- Reflektert læring og egen vurdering hos elevene
- Tekniske ferdigheter på tvers av stilarter
- Positivt samarbeid og kommunikasjon blant elevene

Pedagogene vil motta verktøy om hvordan strukturere klasser på ulike måter for å effektivisere læring, skape egen motivasjon hos elevene og gi elevene eierskap til sitt arbeide. Vi vil også samtale om de sanselige elementene som dans bringer med seg, og med det hvordan dette kan skape uttrykk og dyrke forståelse på tvers av nivå, kultur, erfaring og talent.

Anette Brandanger har jobbet som dansekunstner siden 2003 og har etablert seg innen det frie feltet. Hun er utdannet ved Laban Centre London, har jobbet mange år innen «community dance» i England og jobber som utøvende danser/ koreograf med base i UK/ Norge. Hun er interessert i å formidle den mellommenneskelige kunnskapen dansen kan bringe med seg og hvor det kan nå en elev, et samfunn, en gruppe og mennesker generelt. Hun er interessert i den kommunikasjon som oppstår via dansen og hvilken verdi det har.

Annette er styreleder ved Dans i skolen, jobber i det frie feltet utøvende i London, er gjestelærer rundt i verden, har startet prosjektene Break a leg og Skisser i bevegelse, jobber utøvende i flere prosjekter i Den kulturelle skolesekken samt produserer egne forestillinger. I tillegg har hun nå begynt å jobbe med dans for firma og næring, som metode for god arbeidskultur.

VISUELL KUNST: Kreative og kunstneriske skoleprosjekt v/ Marina Jonsson

For å skape en kreativ og positiv atmosfære i et klasserom behøver en å vise og uttrykke sin pasjon og virkelig elske det en gjør. En må ha mye tålmodighet og være nærværende med hver eneste elev, slik at alle kjenner seg sett.

Oppgaven skal alltid være enkel å forstå, men gjerne utfordrende å løse. Jeg tar egentlig utgangspunkt i hvordan jeg selv arbeider i mitt eget kunstnerskap. Først behøver en å vekke lysten og nysgjerrigheten. Når den fins, så kommer ofte drivkraft og motivasjon helt naturlig, og da kommer gjerne også behovet for å

tilegne seg de tekniske

ferdighetene som behøves for å "løse oppgaven". Å arbeide individuelt eller i gruppe byr på ulike utfordringer og muligheter. Jo mer teknisk kunnskap som kreves, jo mindre ønsker jeg at gruppen skal være. Med store grupper har jeg ofte en åpen og veldig enkel oppgave, med noen få, fleksible materialer, som ut fra idé og gruppe går an å utvikle.

Workshopen kommer bl.a. til å inneholde foredrag med konkrete eksempler, gjennomførbare tips og ideer, der du som pedagog kan arbeide kreativt med store grupper. Vi kommer til å prøve ulike måter å skape med enkle materialer og se på hvordan disse metodene kan tilpasses og utvikles ut fra ulike behov og muligheter. Det skal oppleves som enkelt og morsomt.

Marina Jonsson er fra Østersund, er kunstner (utdannet ved Kunst- og designhøgskolen i Bergen), inspiratør og foredragsholder. Hun har lang erfaring i å arbeide med kunstprosjekt med barn og unge. Med varme, nysgjerrighet og entusiasme deler Marina Jonsson av sine erfaringer og viser hvordan hun arbeider med barn, kunst og kreative prosesser.

SKAPENDE SKRIVING: Skapende skrivning kan læres v/ Dag Larsen

Skapende skrivning kan læres!

Skapende skrivning er blitt et eget fag i kulturskolen, og mange kulturskoler har behov for å skolere sine medarbeidere eller samarbeidspartnere innen faget. Kurset er derfor praktisk, deltakerne lærer seg ulike verktøy for skrivning. På kurset vil deltakerne få flere og ulike eksempler og metoder som kan fungere som skrivelek og kreative igangsettere.

Dag Larsen er utdanningsleder ved Norsk barnebokinstituttets forfatterutdanning, og har selv arbeidet med skrivekurs for barn og ungdom siden 1982. Han er forfatter, og har skrevet dikt, romaner og barnebøker. Larsen har deltatt i fagplangruppa for skapende skrivning.

Dag Larsen leder skoleringen av medarbeidere i skapende skrivning i kulturskolen. Dette tilbudet er et samarbeid med Norsk barnebokinstitutt og Norsk kulturskoleråd, og starter høsten 2017.

